

ಅನ್ಯರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಾರತದ ಸಂಬಂಧ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಸಂಬಂಧ.
- ಭಾರತ ಮತ್ತು ಚೀನಾದ ಸಂಬಂಧ.
- ಭಾರತ ಮತ್ತು ನೇಪಾಳದ ಸಂಬಂಧ.
- ಭಾರತ ಮತ್ತು ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶದ ಸಂಬಂಧ.
- ಭಾರತ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಲಂಕಾದ ಸಂಬಂಧ.
- ಭಾರತ ಮತ್ತು ಅಮೆರಿಕಾದ ಸಂಬಂಧ.
- ಭಾರತ ಮತ್ತು ರಷ್ಯಾದ ಸಂಬಂಧ.

ಪ್ರಚಲಿತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ವಿಶ್ವ ಕುಟುಂಬ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲಾ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 198 ಸಾರ್ವಭೌಮ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿವೆ. ಭಾರತ ಸ್ವತಂತ್ರ, ಸಾರ್ವಭೌಮ ರಾಷ್ಟ್ರ, ಅರ್ಥಾತ್ ಆಂತರಿಕ ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ನಿರ್ಧಾರದ ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿದ ದೇಶ. ನಾವೊಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ವಿದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಏಷ್ಯಾ ಖಂಡದ ನಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬಾಂಧವ್ಯ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದರೊಂದಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳೆನಿಸಿದ ಗಡಿ ಭದ್ರತೆ, ವಿದೇಶ ವ್ಯಾಪಾರ, ಆರ್ಥಿಕ ಲಾಭ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಗೌರವ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲಾ ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ರಾಯಭಾರ ಸಂಪರ್ಕ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಜಾಗತಿಕ ಕುಟುಂಬದ ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಭಾರತ ಇರಿಸಿದ ಸಂಬಂಧದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸೋಣ.

ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ : 1947ರ ಭಾರತದ ವಿಭಜನೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಎನ್ನುವ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ನಮ್ಮೆರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸಾಮೀಪ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಮಾನ ನಾಗರಿಕ ಪರಂಪರೆ ಇದೆ. ನಾವು ಹಲವಾರು ಶತಮಾನಗಳ ಸಮಾನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೇವೆ. ಪಾಕಿಸ್ತಾನದೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಭಾರತ ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಮಿಲಿಟರಿ-ಶಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಅಸ್ಥಿರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನಗಳ ಮಧ್ಯೆ 1947-48ರಲ್ಲಿ, 1965, 1971 ಹಾಗೂ ಪುನಃ 1999ರಲ್ಲಿ (ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಯುದ್ಧ) ಯುದ್ಧಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದವು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತ ವಿಜಯ ಗಳಿಸಿತು. ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಭಯೋತ್ಪಾದನೆ - ಈ ಎರಡು ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಪರಿಹಾರ ಭಾರತ-ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸಂಬಂಧ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಸುಮಾರು ಮೂರನೇ ಒಂದಂಶದಷ್ಟು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಭೂಭಾಗ ಈಗಲೂ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿದೆ. ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಭಯೋತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಬಾರದು ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗದಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ದೂರಗಾಮಿ ಭಾರತ - ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಶಾಂತಿಯುತ ಸಂಬಂಧ ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಮೂಡಿಬಂದಿಲ್ಲ. ಭಾರತವನ್ನು ಶತ್ರುರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವಾಗ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನವು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಡಿಮೆಯಿವೆ.

ಚಟುವಟಿಕೆ :
ಭಾರತ-ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ದಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಓದಿರಿ.

2. ಭಾರತ ಮತ್ತು ಚೀನಾ : ಚೀನಾ ನಮ್ಮ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಬೃಹತ್ ನೆರೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರ. ಇತಿಹಾಸದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅಕ್ಟೋಬರ್

1949ರಲ್ಲಿ ಚೈನಾ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದು ಉದಯಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಮಾನ್ಯತೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಪಂಚದ ರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾರತ. ಪಂಚಶೀಲ ಹಾಗೂ ಹಿಂದಿ-ಚೀನೀ ಭಾಯಿಭಾಯಿ ತತ್ವದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಭಾರತ-ಚೀನಾ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ರಚನಾತ್ಮಕ ಸಹಕಾರ, ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಫಲವನ್ನು ನೀಡಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾರತದ ಧೋರಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಚೈನಾ ಟಿಬೆಟನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. 1962ರಲ್ಲಿ ಚೀನಾ ಭಾರತವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿತು ಹಾಗೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸೋಲು ಅನುಭವಿಸಿತು. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಚೈನಾ ತನ್ನದೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಈ ವಿಷಯ ಭಾರತ-ಚೈನಾಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧದ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂತಹದು. ಮಾವೋವಾದಿಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಕ್ಸಲವಾದವನ್ನು ಪಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮನಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಭಾರತ ಚೈನಾದ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ಗಡಿಯೂ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮೆರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಗಡಿ ರೇಖೆ ನಿಖರವಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣ ರೇಖೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಣ್ಣಸ್ತುಗಳ ತಯಾರಿ, ವಿದೇಶೀ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸವಾಲುಗಳು, ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಲಿಟರಿ ಪಡೆಗಳ ಅತಿಕ್ರಮಣ ಇವೆಲ್ಲಾ ಚೈನಾದ ಬಗೆಗೆ ಭಾರತದ ನೀತಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ.

3. ಭಾರತ ಮತ್ತು ನೇಪಾಳ : ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾದ ನೇಪಾಳ ನಮ್ಮ ಉತ್ತರ ಭಾಗದ ಪುಟ್ಟ ನೆರೆ ರಾಷ್ಟ್ರ. ನಮ್ಮ ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಏಷ್ಯಾ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಪರವಾಗಿದೆ. ಸಹಜವಾಗಿ ಭಾರತ ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ನೇಪಾಳಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಿವೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂಶಗಳಿವೆ. 'ಸಾರ್ಕ್' (ಸೌತ್ ಏಷಿಯನ್ ಅಸೋಸಿಯೇಶನ್ ಫಾರ್ ರೀಜಿನಲ್ ಕೋ-ಅಪರೇಶನ್) ಸದಸ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೆನಿಸಿದ ಭಾರತ-ನೇಪಾಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಾಮಿಪ್ಯತೆ ಹೊಂದಿವೆ. ನೇಪಾಳದಲ್ಲಿ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಇದೀಗ ಚೈನಾದ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪ್ರಭಾವ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ನೇಪಾಳ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿರತೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ರಾಜ ತಾಂತ್ರಿಕ ನೆರವು ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಭಾರತ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತ ಹಲವಾರು ಬಗೆಗಿನ ವ್ಯಾಪಾರದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ನೇಪಾಳಕ್ಕೆ ನೀಡಿದೆ. ಆದರೆ ನೇಪಾಳದ ಮೂಲಕ ಮಾದಕವಸ್ತುಗಳು ಹಾಗೂ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಕಳ್ಳ ಸಾಗಾಣಿಕೆಯನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಭಾರತ ಹತ್ತಿಕ್ಕಬೇಕಾಗಿದೆ.

4. ಭಾರತ ಮತ್ತು ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ : 1971ರಲ್ಲಿ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶದ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿತು. ಹಿಂದಿನ ಪೂರ್ವಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿ ಉದಯಿಸಲು 1971ರ ಭಾರತ-ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಜಯಗೊಳಿಸಿದುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶವನ್ನು ಭಾರತ ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಆವರಿಸಿದೆ. ಆ ರಾಷ್ಟ್ರ 1947ರವರೆಗೂ ಭಾರತದ ಭೂ ಭಾಗ ಎನಿಸಿದ್ದು, ಸಹಜವಾಗಿ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ಅನೇಕ ರಾಜಕೀಯ ಏರುಪೇರುಗಳ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಭಾರತ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶೀಯರ ಅಕ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಹಾಗೂ ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಅಕ್ರಮ ಸಾಗಾಣಿಕೆ, ಭಯೋತ್ಪಾದಕತೆ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ನದಿ ನೀರು, ಸಾರಿಗೆ, ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರ, ಗಡಿ ವಿಷಯ

ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಹೊಂದಿದೆ.

5. **ಭಾರತ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಲಂಕಾ :** ಶ್ರೀಲಂಕಾ ಭಾರತದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ಸಣ್ಣ ರಾಷ್ಟ್ರವಾದರೂ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇತಿಹಾಸ ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ಭಾರತ-ಶ್ರೀಲಂಕಾ ಮಧ್ಯೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧವಿತ್ತು. ಶ್ರೀಲಂಕಾ 'ಸಾರ್ಕ್' ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಹೊಂದಿದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಶ್ರೀಲಂಕಾದೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಬಾಂಧವ್ಯ ಹೊಂದಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ನಾವು ಶ್ರೀಲಂಕಾದ ಜಾಫ್ನಾ ಭಾಗದ 'ಎಲ್‌ಟಿಟಿಇ' ಎಂಬ ತಮಿಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕತಾ ವಾದಿಗಳನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಲು ಮಿಲಿಟರಿ ಸಹಾಯ ನೀಡಿದ್ದೆವು. ಭಾರತವು ತಮಿಳು ಆಂದೋಲನವನ್ನು ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಿದೆ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಲಂಕಾದ ಸಿಂಹಳೀಯರ ಹಾಗೂ ತಮಿಳರ ಮಧ್ಯೆ ಉತ್ತಮ ಬಾಂಧವ್ಯವಿರಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತದೆ. ಚರಿತ್ರೆಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಲಂಕಾದಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಾವು ಆ ದೇಶದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೇವೆ.

6. **ಭಾರತ ಮತ್ತು ಅಮೆರಿಕ :** ಭಾರತ ಹಾಗೂ ಅಮೆರಿಕಾ ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಸ್ಥಾನ ಎರಡು ಬೃಹತ್ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾತಂತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿದವುಗಳು. ಪ್ರಚಲಿತ ಜಾಗತಿಕ ವಿದ್ಯಮಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಮೈತ್ರಿ ತುಂಬಾ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಎನಿಸುವಂತಹುದು. 1947 ರ ಬಳಿಕ ಈ ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಹಲವಾರು ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದೆ. ಜಗತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ದ್ರುವೀಕರಣವನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ಭಾರತ ಅಲಿಪ್ತ ನೀತಿ ಅನುಸರಿಸಿತು. ಹಾಗೂ ಅಮೆರಿಕಾ ನಾಯಕತ್ವದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಗುಂಪಿನಿಂದ ಅಂತೆಯೇ ಸೋವಿಯತ್ ರಷ್ಯಾದ ಹಿರಿತನದ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಬಣದಿಂದ ಸಮಾನ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ನೀತಿ ಅನುಸರಿಸಿತು. ಭಾರತದ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗೆ ಅಮೆರಿಕಾ ತುಂಬಾ ಸಹಾಯ ನೀಡಿತು. 1962ರ ಚೀನಾ ಆಕ್ರಮಣ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಅಮೆರಿಕಾದ ಸಹಾಯ ನಮಗೆ ತುಂಬಾ ಶಕ್ತಿ ನೀಡಿತು. ಆದರೆ ಆ ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಜಕೀಯ ಮುಖಂಡರು ಭಾರತ-ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಯುದ್ಧಗಳ ವೇಳೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ನೀಡಿದರು. ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಅಮೆರಿಕಾದ ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿ ಭಾರತದ ವಿರುದ್ಧವಿದ್ದು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಪರವಾಗಿತ್ತು. ಭಯೋತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸಮಾನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಿದೆ. ಭಾರತ ವಿದೇಶೀ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕತೆ, ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕಾದೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಬಾಂಧವ್ಯ ಹೊಂದಿದೆ. ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವ ಹಾಗೂ ಜಾಗತಿಕ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಸಮಾನ ಧೋರಣೆ ಹೊಂದಿವೆ. ಅಮೆರಿಕಾದ ರಿಪಬ್ಲಿಕ್‌ನ್ ಹಾಗೂ ಡೆಮಾಕ್ರಟಿಕ್ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಭಾರತವೂ ತನ್ನ ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

7. **ಭಾರತ ಮತ್ತು ರಷ್ಯಾ :** ಭಾರತ ರಷ್ಯಾ ದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಬಾಂಧವ್ಯ ಹೊಂದಿದೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಸೋವಿಯತ್ ರಷ್ಯಾ ಒಕ್ಕೂಟದೊಂದಿಗೂ ಅಂತಹದೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಭಾರತ ಅಲಿಪ್ತ ನೀತಿ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಭಾರತ-ಸೋವಿಯತ್ ಒಪ್ಪಂದವು ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡಿತು. (1962ರಲ್ಲಿನ ಚೈನಾ ದಾಳಿಯನ್ನು

ಸೋವಿಯತ್ ರಷ್ಯಾ ಖಂಡಿಸಿತ್ತು. 1961 ರಲ್ಲಿ ಗೋವಾ ವಿಮೋಚನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೋವಿಯತ್ ರಷ್ಯಾ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿತ್ತು.) 1966ರ ತಾಷ್ಕೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತ-ಪಾಕಿಸ್ತಾನಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ರಷ್ಯಾ ಸಹಕರಿಸಿತು. 1971 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಮತ್ತು ರಷ್ಯಾ 20 ವರ್ಷಗಳ ಶಾಂತಿ, ಮೈತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಸಹಕಾರದ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಹಾಕಿದವು. ಭಾರತದ ಭಿಲ್ಯಾ ಹಾಗೂ ಭೋಕಾರೋ ಉಕ್ಕಿನ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿಗೆ ಸೋವಿಯತ್ ರಷ್ಯಾ ಸಹಕರಿಸಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ರಷ್ಯಾದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ನೆರವು ಪಡೆದಿದ್ದೇವೆ. ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಭದ್ರತಾ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಖಾಯಂ ಸದಸ್ಯತ್ವ ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ರಷ್ಯಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಭಾರತವು ತನ್ನ ಸಮೀಪದ ದೇಶಗಳಾದ ಭೂತಾನ್, ಅಫಘಾನಿಸ್ತಾನ, ಮಾಲ್ಡೀವ್ಸ್, ಇಂಡೋನೇಶಿಯಾ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವದ ವಿವಿಧ ಖಂಡಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿರಿ.

1. ಭಾರತವು _____ ಖಂಡದಲ್ಲಿದೆ.
2. ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶವು ನಮ್ಮ _____ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ.
3. ಚಿತ್ರೆಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿಂದ _____ ದಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
4. ಭಾರತದ ಭಿಲ್ಯಾ ಹಾಗೂ ಭೋಕಾರೋ ಉಕ್ಕಿನ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿಗೆ _____ ದೇಶವು ಸಹಕರಿಸಿತ್ತು.

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

1. ಅನ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಬಾಂಧವ್ಯ ಅವಶ್ಯಕ ಏಕೆ?
2. ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಮಧ್ಯೆ ಉದ್ವಿಗ್ನತೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ವಿಷಯಗಳು ಯಾವುವು?
3. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚೀನಾದೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮ ಬಾಂಧವ್ಯ ಹದಗೆಡಲು ಕಾರಣಗಳಾವುವು?
4. ಭಾರತ- ಶ್ರೀಲಂಕಾದ ಬಾಂಧವ್ಯವು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾದದು. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ.
5. ಭಾರತ ಮತ್ತು ಅಮೆರಿಕಾ ದೇಶಗಳು ಪ್ರಜಾತಂತ್ರ ದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದು, ಇವುಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸೌಹಾರ್ದತೆಯು ಹೇಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
6. ರಷ್ಯಾದೊಂದಿಗೆ ಭಾರತದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

III. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

1. ಶ್ರೀಲಂಕಾದ ಜನಾಂಗೀಯ ಕಲಹದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಪಾತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.
2. ಭಾರತದ ಭೂಪಟ ಬಿಡಿಸಿ, ನೆರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.